

Dopravní přestupky v TAXI

Mgr. Martin Škurek

Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

English resumé

TAXI traffic offences

Martin Škurek

Keywords: traffic offense, infringement proceedings, maximum allowable speed, close person, measuring of the speed

Summary: The author in his article deals with current legislation of traffic offenses punishment. It deals with various phases of the process in which traffic offenses are discussed, and deals with the defense capabilities of the person who was accused of committing a traffic offense. At the end of the article an issue of measuring the speed of cars is analyzed.

1. Úvod

Daniel žije v Marseille a zná ji lépe, než kdo jiný, každou zkratku, každou jednosměrku. Jeho největší vášní je rychlost, která je samozřejmě větší, než si umí marseillská policie vůbec představit. Začínal jako poslíček, který rozvážel pizzu, a nyní má taxikářskou licenci. Svůj vůz speciálně upravil a ze všeho nejraději má zákazníky, kteří mají naspěch. Až jednou sveze tento fenomenální taxikář policistu Emilienu, který má problémy nejen s gangem, který vykrádá banky, ale i se svým řídičským průkazem. Asi každý z nás už alespoň jednou viděl fenomenální francouzskou komedii Gérarda Pirése s názvem *Taxi*, která byla natočena v roce 1998. Tento film mi byl inspirací, protože se zabývám oblastí přestupkového práva, a právě přestupky proti bezpečnosti a plynulosti na pozemních komunikacích (dále jen dopravní přestupky) jsou podle policejních statistik tím nejfrekventovanějším protiprávním jednáním, kterého se ve smyslu příslušných ustanovení druhé (zvláštní) části zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích (dále jen přestupkový zákon), dopouštíme. Mezi nimi nejvyšší počet představují dopravní přestupky spočívající v překročení nejvyšší dovolené rychlosti stanovené zákonem č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích (dále jen silniční zákon). Správní řád je k přestupkovému zákonu ve vztahu subsidiarity, zatímco silniční zákon je k přestupkovému zákonu ve vztahu speciality.²⁶⁶

²⁶⁶ Ke vztahu přestupkového a silničního zákona se správním řádem viz MATES, P. a kol. *Základy správního práva trestního*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 202 s. ISBN 80-7179-806-4 a HORZINKOVÁ, E., ČECHMÁNEK, B. *Přestupky a správní trestání*. 2. vydání. Praha: Eurounion, 2008. 312 s. ISBN 978-80-7317-069-1.

2. Jak je to s právní úpravou?

Úpravu dopravních přestupků spočívajících v překročení nejvyšší dovolené rychlosti najdeme v ustanovení § 4 silničního zákona, kde je uvedeno, že „při účasti na provozu na pozemních komunikacích je každý povinen chovat se ohleduplně a ukázně, aby svým jednáním neohrožoval život, zdraví nebo majetek jiných osob ani svůj vlastní, ... své chování je povinen přizpůsobit zejména stavebnímu a dopravně technickému stavu pozemní komunikace, povětrnostním podmínkám, situaci v provozu na pozemních komunikacích, svým schopnostem a svému zdravotnímu stavu, řídit se pravidly provozu na pozemních komunikacích upravenými zákonem, pokyny policisty, pokyny osob oprávněných k řízení provozu na pozemních komunikacích podle a zastavování vozidel a pokyny osob, o nichž to stanoví zvláštní právní předpis, ... řídit se světelnými, případně i doprovodnými akustickými signály, dopravními značkami, dopravními zařízeními a zařízeními pro provozní informace...“ a v ustanovení § 125c písm. odst. 1 písm. f) bodech 2 až 4 silničního zákona, kde jsou vymezeny jednotlivé skutkové podstaty přestupků spočívajících v překročení nejvyšší dovolené rychlosti. Konkrétně je zde uvedeno, že přestupku se dopustí ten, kdo „překročí nejvyšší dovolenou rychlost v obci o 40 km/h a více nebo mimo obec o 50 km/h a více, překročí nejvyšší dovolenou rychlost v obci o 20 km/h a více nebo, mimo obec o 30 km/h a více, překročí nejvyšší dovolenou rychlost v obci o méně než 20 km/h nebo mimo obec o méně než 30 km/h.“²⁶⁷ V odst. 7 a 10 tohoto ustanovení také najdeme jednotlivé sankce, které je možné za tyto dopravní přestupky uložit. Sankce jsou představovány pokutami, zákazem činnosti a ukládáním trestných bodů.²⁶⁸

Na tomto místě je vhodné uvést pár informací o samotném bodovém systému. V důvodové zprávě k návrhu zákona č. 411/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 247/2000 Sb., o získávání a zdokonalování odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel a o změnách některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, je popsána podstata bodového systému.²⁶⁹ Tento bodový systém je v současné době upraven ustanovením 123a silničního zákona. Samotný bodový systém vychází z určitých principů.

Bodový systém se vztahuje pouze na řidiče motorových vozidel. Body jsou stanoveny pevně v příloze zákona a ukládají se vždy od 1 do 7. Body se zaznamenávají maximálně do počtu 12 bodů, přičemž podmínkou zaznamenání bodů je pravomocný postih sledovaného protiprávního jednání. Pokud se řidič v rámci jednotlivým jednáním dopustí více dopravních přestupků (mluvíme o jednočinném souběhu), zaznamená se

²⁶⁷ Na tomto místě je třeba upozornit, že s účinností od 1. srpna 2011 došlo k přesunutí skutkových podstat těchto a dalších dopravních přestupků z přestupkového zákona do zákona o silničním provozu.

²⁶⁸ Ustanovení § 4 a 125c zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích

²⁶⁹ „Body nejsou sankcí za přestupek nebo trestem za trestný čin, jsou pouze administrativním opatřením ohodnocujícím nebezpečnost spáchaného přestupku nebo trestného činu a registrujícím jeho spáchání...“ Dále viz Vláda České republiky. Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 411/2005 Sb. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, tisk 833. 4. volební období, 2004.

mu počet bodů za nejzávažnější z nich. Po dosažení 12 bodů řidič dostane oznámení a výzvu k odevzdání řidičského průkazu, proti které se může bránit tzv. „námitkou“ a do rozhodnutí o námitce smí řídit. Řidič smí požádat o vrácení řidičského oprávnění po roce od jeho ztráty, před podáním žádosti však musí absolvovat přezkoušení v autoškole. Podrobnosti vztahující se k bodovému systému upravují ustanovení § 123a–123f silničního zákona.

3. Jel jsem poněkud rychleji... Co mi hrozí a jak problém řešit?

Jaké sankce řidiči hrozí, pokud překročí nejvyšší dovolenou rychlost v obci a mimo ni? V případě, že řidič překročí nejvyšší dovolenou rychlost stanovenou zákonem nebo dopravní značkou o 40 km/h a více v obci nebo o 50 km/h a více mimo obec, nejde tento dopravní přestupek řešit v blokovém řízení a ve správním řízení mu hrozí pokuta 5 000–10 000 Kč, zákaz činnosti na 6 měsíců – 1 rok a uložení 5 trestných bodů. Pokud řidič překročí nejvyšší dovolenou rychlost stanovenou zákonem nebo dopravní značkou o 20 km/h a více v obci nebo o 30 km/h a více mimo obec, hrozí mu ve správním řízení pokuta 2 500–5 000 Kč, zákaz činnosti 1–6 měsíců, pokud byl přestupek spáchán 2x a více za jeden rok a uložení 3 trestných bodů. Zákon dává možnost uložit blokovou pokutu na místě do 2 500 Kč. V případě, že řidič překročí nejvyšší dovolenou rychlost stanovenou zákonem o více než 5 km/h a méně než 20 km/h v obci nebo o více než 10 km/h a méně než 30 km/h mimo obec, hrozí mu ve správním řízení pokuta 1 500–2 500 Kč a uložení 2 trestných bodů. Zákon dává možnost uložit blokovou pokutu na místě do 1 000 Kč. Zákon však také stanoví určitou „bodovou toleranci“ za mírné překročení rychlosti. V případě, že řidič překročí nejvyšší dovolenou rychlost v obci do 5 km/h včetně nebo mimo obec do 10 km/h včetně, nedostane trestné body, ale pouze pokutu.²⁷⁰

Jaké situace mohou nastat a jak je řešit? Jsou v podstatě dva případy, které mohou nastat. Jedním je ten, že je řidič zastaven na místě, a druhý častější, že zastaven není. V případě, že řidič není zastaven na místě, se o jeho protiprávním jednání pořizuje pouze foto- nebo videodokumentace a teprve následně mu přijde výzva k podání vysvětlení. Velmi často se stává, že tato výzva k podání vysvětlení dorazí řidiči až se značným časovým odstupem od spáchání dopravního přestupku. Přestupkové řízení se ve smyslu přestupkového zákona zahajuje z moci úřední.²⁷¹ Na tomto místě je třeba upozornit, že fyzická osoba, které je doručena výzva k podání vysvětlení, má povinnost této výzvy uposlechnout a k podání vysvětlení se ke správnímu orgánu dostavit osobně. Ke splnění této povinnosti může být fyzická osoba donucena uplatněním opatření zajišťujících průběh správního řízení (tj. předvedením a uložením pořádkové pokuty). Jedná se o úkon před zahájením řízení, a tak není možné, aby tato fyzic-

²⁷⁰ ustanovení 125c zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích

²⁷¹ V ustanovení § 67 odst. 3 přestupkového zákona je sice uvedeno, že správní orgán musí řízení zahájit bezodkladně, nejpozději však do 60 dnů od doby, kdy se o přestupku dozvěděl, jedná se však o lhůtu pořádkovou, nikoliv propadnou. V praxi to znamená, že pokud ji správní orgán nedodrží, dopouští se sice porušení právního předpisu a zásady rychlosti řízení podle ustanovení § 6 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, ale fakticky pro něj z tohoto jednání neplynou žádné negativní důsledky.

ká osoba za sebe poslala zplnomocněného zástupce. Samotné vysvětlení slouží věcně a místně příslušnému správnímu orgánu k prověření skutečností uvedených v došlém oznámení o spáchání dopravního přestupku a k rozhodnutí zda zahájit, nebo nezahájit přestupkové řízení. O podání vysvětlení příslušný správní orgán sepíše záznam. Tento záznam však nemůže sloužit v případném následujícím přestupkovém řízení jako důkazní prostředek.²⁷²

V rámci podání vysvětlení však fyzická osoba má právo odmítnout podat vysvětlení, pokud by jeho prostřednictvím sebe nebo osobu blízkou vystavila nebezpečí stíhání pro přestupek nebo trestný čin. Na tomto místě je uvést pár skutečností o institutu osoby blízké. Tento institut lze využít jen v případě, že řidič nebyl po spáchání dopravního přestupku zastaven na místě. Smyslem tohoto institutu je zabránit tomu, aby se osoby, které jsou si podle zákona blízké, vzájemně udávaly.²⁷³ V případě, že je v rámci podání vysvětlení řidiči předložena foto- nebo videodokumentace, která není průkazná, může uvést na svoji obranu následující: „Totožnost řidiče je mi známa, avšak odmítám podat vysvětlení k dané věci, protože bych jím sobě nebo osobě blízké mohl způsobit nebezpečí postihu za přestupek.“ Pokud má věcně a místně příslušný správní orgán k dispozici jen neprůkazné důkazní prostředky a osoba podávající vysvětlení využije institutu osoby blízké, je zde velká pravděpodobnost, že dojde podle ustanovení § 66 odst. 3 písm. g) k odložení věci.²⁷⁴

Dalším případem, který může nastat, je zastavení řidiče na místě bezprostředně po spáchání dopravního přestupku. Podle ustanovení § 79 silničního zákona je oprávněn řidiče zastavit jen příslušník Policie ČR, příslušník Vojenské policie ČR nebo příslušník obecní policie ve stejnokroji. Co se týče měření rychlosti, je silničním zákonem stanoveno, že rychlost vozidel smí bez omezení měřit pouze Policie ČR.²⁷⁵ V ČR se pro měření rychlosti používají stacionární a mobilní radary nebo se využívá metody tzv. úsekového měření. Za překročení rychlosti může být řidiči uložena sankce, pouze pokud je překročení rychlosti dostatečně prokázáno. Překročení rychlosti je zpravidla prokazováno záznamem z policejního radaru. Radary však nejsou absolutně přesné, a proto je nutné počítat s jejich odchylkou. Jestliže vyjde najevo, že uvedená minimální tolerance nebyla v jednotlivých případech dodržena a řidič byl pokutován v blokovém řízení i za překročení rychlosti, které nebylo řádně prokázáno, je nutné iniciovat prezkumné řízení. Je také nutné uvést, že radary musí mít platné typové schválení a každý jednotlivý kus musí být pravidelně kalibrován.²⁷⁶

²⁷² JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o přestupcích a přestupkové řízení: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. 564 s. ISBN 978-80-7400-355-4.

²⁷³ Podle ustanovení § 116 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku se jedná o příbuzného v pokolení přímém, osvojitele, osvojence, sourozence a manžela, partnera a jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném pokud újmu, kterou utrpěla jedna z nich, by druhá právem pocítovala jako újmu vlastní.

²⁷⁴ ČERVENÝ, Z., ŠLAUF, V. *Přestupkové právo. Komentář k zákonu o přestupcích včetně souvisících předpisů*. 14. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2007. 156 s. ISBN 978-80-7201-651-8.

²⁷⁵ Obecní a městská policie je také oprávněna měřit rychlost vozidel. Je však omezena ve výběru míst, na kterých má měření rychlosti probíhat. Obecní a městská policie totiž smí měřit rychlost pouze na místech určených Policií ČR.

²⁷⁶ V ČR jsou radary schvalovány s jednotnou odchylkou ± 3 km/h při zjištěné rychlosti do 100 km/h, respektive ± 3 % při zjištěné rychlosti nad 100 km/h. Tato odchylka není promítnuta do zobrazené

Pokud je řidiči překročení nejvyšší dovolené rychlosti spolehlivě prokázáno, má možnost tento dopravní přestupek vyřídit v rámci blokového řízení, které s sebou nese určité výhody, ale i nevýhody. Přestupkový zákon v ustanovení § 84, kromě již výše zmíněné, stanoví i další podmínky, za kterých je možné blokové řízení konat.²⁷⁷ Nevýhodou blokového řízení je skutečnost, že proti uložení pokuty v rámci blokového řízení se řidič nemůže odvolat. Pokud tedy řidič nesouhlasí s tím, že se dopustil dopravního přestupku, stačí, že svůj nesouhlas vůči policistovi projeví. Tento svůj nesouhlas není řidič povinen zdůvodňovat. V takovém případě je povinností policisty sepsat záznam, ke kterému se řidič může vyjádřit. Jeho vyjádření jsou policisté povinni v záznamu uvést. Záznam je následně policií zaslán k věcně a místně příslušnému správnímu orgánu (obecní úřad obce s rozšířenou působností, magistrát). Tímto způsobem je správnímu orgánu spáchání dopravního přestupku oznámeno.²⁷⁸

Použité zdroje

- ČERVENÝ, Z., ŠLAUF, V. *Přestupkové právo. Komentář k zákonu o přestupcích včetně souvisejících předpisů*. 14. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2007. 156 s. ISBN 978-80-7201-651-8.
- HORZINKOVÁ, E., ČECHMÁNEK, B. *Přestupky a správní trestání*. 2. vydání. Praha: Eurounion, 2008. 312 s. ISBN 978-80-7317-069-1.
- JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. *Zákon o přestupcích a přestupkové řízení: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. 564 s. ISBN 978-80-7400-355-4.
- MATES, P. a kol. *Základy správního práva trestního*. 4. vydání. Praha C. H. Beck, 2008. 202 s. ISBN 80-7179-806-4.

rychlosti na radaru, zohlednit ji musí sám policista nebo strážník. K tomu viz BERAN, Tomáš. *Měření rychlosti vozidel* [online]. c2007, publikováno 21. 7. 2008, poslední revize 25. února 2009 [cit. 2011-09-15]. Dostupné na Besip.cz: <<http://www.ibesip.cz/Rychlost/Mereni-rychlosti-vozidel>>.

²⁷⁷ Musí se dále jednat o přestupek, kde nestačí domluva a obviněný je ochoten pokutu zaplatit, což znamená, že řidič souhlasí s tím, že spáchal dopravní přestupek a s jeho právní kvalifikací. To stvrdí svým podpisem na bloku, který byl vydán Ministerstvem financí ČR a má všechny příslušným prováděcím předpisem stanovené náležitosti.

²⁷⁸ Ustanovení § 84 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích.

Finanční právo a film (nebo knihy)²⁷⁹

JUDr. Martina Radkova

Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci
Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

English resumé

Financial law and film (or books)

Martina Radkova

Keywords: Tax, taxes, broker, marketmaker, securities, stock market, money, financial law, finance

Summary: There are not many films or books on taxes. More attractive topics for art are money and brokers and marketmakers. Following paper offers something of the offer of financial law in art. This can lead to entertainment and also to contemplation. Many artworks are connected with financial law indirectly. After all, taxes (securities or money) have always been changing history.

Hledáme-li ve filmu daně, příliš mnoho titulů nenajdeme a musíme spíše do filmové historie. Mnohem atraktivnějším tématem jsou cenné papíry (když pomíneme peníze vůbec). Makléři jsou vděčným filmovým tématem. Podobně je tomu i v literatuře. Následující příspěvek má za cíl poskytnout alespoň část z nabídky finančního práva v umění, které jistě může vést k zábavě i k dalšímu zamyšlení. Mnoho uměleckých děl je spojeno s financemi nepřímo, ostatně finanční právo (daně i cenné papíry) měnilo historii vždy.²⁸⁰

Snad nejznámější film o daních je pohádka *Pyšná princezna* z roku 1952. Mnozí si vzpomenou na známou větu královských výběrčích: „*Peníze dáš, ševče?*“ Královští výběrčí převzali měšec od třetí osoby (krále Miroslava) a vůbec je nepočítali (samí přece řekli, že švec nemá zaplacen ani na příští rok). Potvrzení o přijatých částkách nevydali. Když výběrčí požadoval zaplatit daně po uhlíři, i na příští rok, poučil ho, že když nezaplatí, „*půjde do želez*“. Uhlíř však výběrčího vyhodil (srovnejte s případem Gordona Kahla dále). Mimochodem, z tohoto filmu pochází také jiná známá věta: „*Odvolávám, co jsem odvolal, a slibuji, co jsem slíbil.*“

Pokud situujeme pohádku do období středověku, v první fázi tohoto období soustředil veřejné finance panovník, od 13. století začíná do oblasti daňové správy zasahovat šlechta a po husitských válkách se ocitá plně v rukou stavů. Vedle daní mají značný význam i poplatky, cla a příjmy plynoucí z výhradních práv (regálů) panovníka, ale také z ochrany hranic. Daňová i poplatková soustava nebyly zpočátku pravidelné, fakticky

²⁷⁹ Příspěvek byl zpracován za finanční podpory projektu SGS PF_2011_004.

²⁸⁰ Výrok „No Taxation without Representation“ (žádné zdanění bez zastoupení) stál na počátku války USA za nezávislost – z filmů jmenujme např. *Patriot* z r. 2000 (další na http://en.wikipedia.org/wiki/Category:American_Revolutionary_War_films).

o výběru daní rozhodoval král. Výběr daní v raném středověku zajišťovali úředníci hradské soustavy (do 13. století). Ti si ponechávali část vybraných daní jako odměnu (srovnej příslušné pasáže v Pyšné princezně). Od 13. století se objevila obecná daň (byla to fakticky daň z pozemků), kterou zavedl panovník k pokrytí výpadků svých příjmů, existovaly i různé zvláštní berně v královských doménách. Souhlas šlechty panovník ještě nepotřeboval, i tak vypisování daní bylo citlivou otázkou. Pouzději se výběru daní věnovali výběřčí jmenovaní panovníkem (měšťané) a písaři (notáři).²⁸¹

Čtivá kniha, která nás nechá pohlédnout spíše do temných zákoutí rodinných vztahů než do zákulisí australské daňové správy, je **Daňová inspektorka** (autor Peter Carey, který dvakrát obdržel Booker Prize, vydal Volvox Globator 1998).

Mezioborové téma (na pomezí finančního a trestního práva) nabízí **Vykladačka smrti**, publikace, která se pyšní prestižní cenou Nejlepší kriminální román roku 2007 ve Velké Británii. Podtitul zní: Soudní lékařka pátrá po vrahovi dětí ve středověké Cambridge. Podle anotace nakladatelství²⁸² jde o „anglické město Cambridge, 12. století, 4 zavražděné děti. Katoličtí měšťané obviňují své židovské spoluobčany a bouří se, avšak král Jindřich II. nad Židy vyhláší svou ochranu. Nečiní to z přátelství k nim – takový pojem je mu v podstatě cizí vůči komukoli – ale věří v zákon a pořádek a především se neobejde bez příjmů, které plynou do královské pokladny z daní židovských obchodníků. V naději, že vědecky podložené vyšetřování odhalí pravého pachatele, posílá Jindřich zprávu svému bratranci, králi sicilskému, mezi jehož poddanými jsou i nejlepší lékaři tehdejší Evropy, s prosbou, aby do Anglie poslal svého nejlepšího „vykladače smrti“, což je nejrarejší forma povolání zvaného v současnosti soudní lékař. Je vybrán mladý, leč geniální student z univerzity v Salernu, vynikající expert v oboru anatomie a v detektivní práci patologa. Nosí však jméno Adélie – k anglickému králi se vydává „vykladačka smrti“. V zaostalé zemi plné předsudků a pověr, jakou Anglie té doby je, hrozí Adélii nebezpečí na každém kroku. Když zkoumá oběti a pátrá po posledních událostech v jejich přervaném životě, musí přitom skrývat svou totožnost, aby se vyhnula obvinění z čarodějnictví. V tom jí pomáhá jeden z královských výběřčích daní, sir Rowley Picot, jenž má sám na vyšetřování osobní zájem. Jako bývalý účastník křížáckých výprav může být rytíř Rowley jak užitečným přítelem, tak i oním hledaným démonem. Stále intenzivnější pátrání vodí Adélii po temných cambridgeských uličkách podél řeky i za zavřenými dveřmi kostelů i klášterů. Ale vrah se chystá k dalšímu činu...“

Film USA **Daňová sezóna** (Tax Season) z roku 1988 je hodnocen jedním divákem poměrně slabě: Průměrná komedie o záchraně skomírající daňové poradny a její přeměně v prosperující firmu. Majitel firmy, dosti naivní účetní, se snadno nechá obelstít od filmových hvězd... Až příchod jeho neoblíbené matky vše změní. Tato osoba se nenechá od nikoho nachytat a kancelář začne prosperovat...²⁸³

Ze starší produkce lze jmenovat dle diváků příjemnou italskou komedii **Filutové** z roku 1959.²⁸⁴ Podle oficiálního textu distributora majitel krámků s oblečením Torquato Pezzella se od ostatních živnostníků mnoho neliší – také on se má co ohánět, a tak se

²⁸¹ STARÝ, MAREK a kol. *Dějiny daní a poplatků*. Havlíček Brain Team. Praha 2009.

²⁸² <http://www.jota.cz/beletrie/vykladacka-smrti/>

²⁸³ <http://www.csfd.cz/film/112469-danova-sezona/>

²⁸⁴ <http://www.csfd.cz/film/32173-filutove/>

všemožně snaží falšovat účty, aby alespoň trochu ušetřil na daních. V tom mu ochotně pomáhá jeho vypočítavý daňový poradce Hector Curto. Když se však jednoho dne ve dveřích krámků objeví nesmlouvavý inspektor berního úřadu Topponi, vypadá to na problém. Pezzella se marně snaží inspektora přemluvit, aby byl shovívavý, dokonce mu posílá okázalé dary, ale vše je marné. Aby toho nebylo málo, jeho syn Tino a Topponiho dcera Laura se do sebe zamilují, ale inspektor o této šťastné idylce nechce nic slyšet a dál vyhrožuje vysokou pokutou...

Dům z písku a mlhy (USA 2003) je psychologické drama na téma, kterak jeden dům na pláži dokáže lidem krom krásného výhledu přinést i obrovské utrpení. Zápletka založená na jednom menším nedorozumění (neplacení daní) se postupně rozvíjí, až v hustém oparu mlhy neštěstí zmate všechny hlavní postavy a obrátí jejich životy naruby.²⁸⁵

Jedním z nejznámějších příběhů je život Alphreda Gabriela Capone (**Al Capone**), byť patří zjevně k těm temnějším. Jeden z nejznámějších šéfků organizovaného zločinu působících v USA ve 20. letech 20. století byl námětem vícero děl. Co je poměrně dobře známo, je to, že jeho odpovědnosti nepřičítali nic jiného, než právě neplacení daní. Al Capone sám pod svým jménem nic nevlastnil, všechno měl napsáno na své nejdůležitější lidi. Všechny Caponovy obchody byly prováděny prostřednictvím třetích osob. S pomocí nastrčeného agenta se však podařilo shromáždit důkazy proti Al Caponovi o porušení zákona o dani z příjmu. Mužem, který předložil důkazy o Al Caponových příjmech, byl Edward Joseph O'Hare. V roce 1939, kdy byl Al Capone propuštěn z vězení, byl O'Hare zastřelen. V té době existovalo několik dalších lidí, kteří měli daleko větší vliv než Al Capone (např. Lucky Luciano). Na rozdíl od něj se ale vyhýbali novinářům, nenechávali se fotit, nedělali rozhovory a neukazovali se veřejnosti. Al Capone se naopak rád stavěl do role ochránce lidí. Rozdával například polévku lidem v chudinských čtvrtích, podporoval ostatní Italo-Američany a pomáhal jiným cizincům. Novináře zval často k sobě domů.²⁸⁶

Mimochodem, skutečné (avšak ne až tak beletristické) příběhy z daňových kontrol najdete na samotném webu českého Ministerstva financí.

Dokumentární film z roku 1993 **Smrt a daně** (režisér Jeffrey F. Jackson) pojednává o Gordonovi Kahlovi, protestujícím proti daním, který byl zabit v přestřelce s místním výběrčím daní ve Smithville v Arkansasu v roce 1983.²⁸⁷ Podle recenze na prvním zmíněném odkazu Gordon Kahl nebyl blázen, bylo to muž, který se nechal dotlačit příliš daleko. Na středozápadě počátkem 80. let byla pro farmáře velmi neutěšená situace. Díky vysokým úrokům půjček a špatné úrodě přišla řada farmářů o své podnikání a výsledek dlouhodobé dřiny. Gordon Kahl, vyznamenaný veterán z druhé světové války, začal farmařit po návratu z bojů na základě státních půjček. Když zjistil, že s „pomocí státu“ nic nevydělá, odstoupil z programu. Pak přišla federální daň z příjmů. Tu si nemohl dovolit zaplatit. Po letech pronásledování Gordon Kahl chtěl jen farmařit a žít. Ale daňová správa s pomocí Služby S. Marshalla měla jiné plány.

²⁸⁵ <http://www.csfd.cz/film/44917-dum-z-pisku-a-mlhy/>

²⁸⁶ <http://www.imdb.com/title/tt0094226/> (Neúplatní 1987 – The Untouchables), http://cs.wikipedia.org/wiki/Al_Capone

²⁸⁷ <http://www.imdb.com/title/tt0182962/>, [http://en.wikipedia.org/wiki/Death_%26_Taxes_\(film\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Death_%26_Taxes_(film))

Po krvavém útoku ze zálohy Kahl uprchnul, ale byl dopaden na farmě v Arkansasu a usmrčen agenty FBI. Ve filmu zahlédnete rozhovory s Gordonovou manželkou, jeho synem, některými úředníky, vyšetřovateli, přáteli a obchodními partnery, porotci a prokurátory. Tito lidé poskytli odpovědi na některé otázky, které zůstaly po více než dvacet let neodpovězeny. Dokument odkrývá některé temné praktiky, které používali vyšetřovatelé k obvinění.

Z letošní produkce daňovou tematiku zastupuje holandský snímek **Spravedlnost pro Sergeje**, v České republice promítaný na festivalu dokumentů o lidských právech Jeden svět:²⁸⁸ „*Současné Rusko čelí mnoha problémům. Jedním z nich je korupce, která si jako mor prožírá cestu napříč státní správou a úřady. Přesto se stále najde mnoho lidí, kterým otřesná situace není lhostejná. Mezi takové občany patřil daňový právník Sergej Magnitskij. Při své práci odhalil největší daňový únik v historii Ruska. Když celou věc nahlásil na příslušných úřadech, čekala ho překvapivá reakce. Místo vyšetřování daňového úniku byl převezen do nápravného zařízení, ve kterém v listopadu roku 2009 ve velkých bolestech zemřel. Investigativní dokument rok po jeho úmrtí skládá z výpovědí spolupracovníků, přátel, rodiny a aktivistů šokující příběh muže, který zaplatil nejvyšší cenu za to, že chtěl upozornit na nepravost, která se v jeho vlasti děje. Přestože všechny důkazy svědčí pro to, že byl po celý rok vystaven týrání a šlo tak o ‚pomalou vraždu‘, jak případ nazval zahraniční tisk, ruským úřadům se žádného viníka odhalit nepodařilo.*“

Dokument USA **Nikomu nevyhovující daň** (An Inconvenient Tax, 2010, vystupují Noam Chomsky, Steve Warren)²⁸⁹ poukazuje na jeden z největších problémů USA – neustále porušovaný zákon o dani z příjmů. Kongres USA schválil 16 000 změn daňového zákona za posledních dvacet let. Mnozí Američané by chtěli něco lepšího, ale většina neví, kde začít. Dokument odhaluje to, jak Kongres mění daňový zákon z politických důvodů a nikoli proto, aby zvýšil státní příjmy. Rovněž se dotýká kontroverzní otázky daňové reformy prostřednictvím nezaujaté prezentace daňové historie USA a současných návrhů, jak „fixovat“ tento zákon. V době americké fiskální krize dokument přináší klíčové vysvětlení daňového zákona na velkou obrazovku. Americký lingvista Noam Chomsky je jedním z nevlivnějších intelektuálů a rozhodně jeho dílo stojí za pozornost (srov. překlady jeho děl do českého jazyka²⁹⁰).

Chcete vědět, co je skutečnou příčinou finanční krize? Stále nemůžete pochopit, proč ceny neustále stoupají? Pokud ano, tak nejdříve musíte vědět, jakým vlastně způsobem funguje finanční systém, kde a jak vznikají peníze a kredit, a na jakých principech fungují banky. 47minutový kanadský dokument Paula Grignona z roku 2006 s názvem „**Peníze jako dluh**“ vysvětluje velmi jednoduše a efektivně způsob fungování dnešního bankovníctví.²⁹¹

Platit daně, nebo neplatit? Existují místa, která vás touto otázkou trápit nebudou. Daňové ráje pohlcují významnou část bohatství světa a zároveň přitahují peníze pochybného původu. Unikátní dokument o tom, jak fungují daňové ráje. Společně s autory pronikneme do zákoutí tohoto dobře promazaného soukolí, které se pro mno-

²⁸⁸ <http://www.jedensvet.cz/2011/filmy-a-z/18827>

²⁸⁹ <http://www.csfd.cz/film/275880-inconvenient-tax-an/veda/>

²⁹⁰ 1998 – *Perspektivy moci*, 1999 – *Tajnosti, lži a demokracie*, 2003 – 11. 9., 2005 – *Člověk, moc a spravedlnost*, 2006 – *Hegemonie nebo přežití*, 2007 – *Moc a teror*, 2008 – *Intervence*

²⁹¹ <http://www.csfd.cz/film/248949-penize-jako-dluh/>

hé stává stále větším strašákem. Krok za krokem budeme odhalovat zákonitosti jeho života a nakonec se do něj pokusíme sami zapojit... To se podává z francouzského dokumentárního filmu **Velký únik: Daňové ráje** (2008).²⁹²

Pro film je snad nejzajímavějším prostředím z oblasti finančního práva oblast burzovních obchodů. Drama USA **Povzbuzení** (Boost) z roku 1988 je jedním z nich: „*Realitní makléř si užíval období krátkého úspěchu, nyní se však snaží dostat zpátky, nahoru, a rozhodne se proto brát kokain... Obchodník Lenny Brown (excelující James Woods) se spolu se svou manželkou (Sean Young) stěhuje do Kalifornie a věří, že zde zbohatne na daňově výhodných investicích. Jeho novým zaměstnavatelem je realitní magnát Max Herman (Steven Hill) a Lenny si velmi rychle zvyká na luxus, utrácení a život na vysoké noze. Když však federální vláda změní daňové zákony, zoufalý Lenny zjišťuje, že dluží 700 tisíc dolarů a nemá se na koho obrátit. Jeho kamarád Joel (John Kapelos) chce Lennyho ‚povzbudit‘ a nabídne mu kokain. Po první zkušenosti následuje postupné zabředávání do drogové závislosti a šílenství. Lenny se sice snaží dostat svůj život pod kontrolu, jako bič však nad ním stále visí potřeba dalšího ‚povzbuzení‘ a život mladého páru se postupně mění v zoufalou honbu za další dávkou. Snímek velice věrně a sugestivně zobrazuje hrozivý životní pád z vrcholu na úplné dno na pozadí americké konjunktury konce 80. let minulého století.*

V žádném případě nelze opomenout filmové drama/krimi/thriller z produkce Velké Británie **Makléř** (Rouge Trader) z roku 1999 vychází ze skutečných událostí, které ve své autobiografické knize **Podvodník** popsal burzovní makléř Nick Leeson. Tenhle sympatický muž, který pracoval v singapurské pobočce prominentní londýnské banky Barings Bank, ji totiž dokázal svými obchody na burze úplně zničit. Ambiciózní Nick je svým způsobem finanční génius – má totiž „čich“ na rozpoznání slabin elektronických peněžních transakcí a navíc velice rád riskuje. Tak se stane, že podlehe pokušení a vkročí do bludného kruhu odvážných burzovních operací bez vlastních prostředků, které mohou vynést spoustu peněz. Pokud však nevyjdou, položí na lopatky i tak bohatou firmu, jakou je jedna z nejstarších bank světa.²⁹³

Stejně tak nelze opomenout klasiku **Wall Street I** (1987) a **Wall Street: peníze nikdy nespí** (2010). Prvně jmenované krimi/drama USA ukazuje, jak se nová bitva Olivera Stonea odehrává na Wall Streetu, v místě, kde se obchoduje za odměnu a vynaloženou sílu. Na jedné straně jsou tu bezohlední milionáři, na straně druhé přehnaně iniciativní nováčci. Dva muži obchodují se svými ženami, rodinami a zároveň proti přesile finančního světa. Michael Douglas se vrátil v roce 2010: Gordon Gekko (Michael Douglas), bývalý finanční žralok, kterého pojistné podvody a praní špinavých peněz dostaly před 23 lety za mříže, stojí před branami věznice jako změněný a možná i lepší člověk. Jeho vyhlídky nejsou nijak růžové, skrz prsty se na něj dívají nejen jeho bývalí kolegové, ale i dcera Winnie (Carey Mulliganová), která s ním záměrně zpřetrhala všechny vazby. Jistým mostem k dceři by se mohl stát její snoubenec Jacob (Shia LaBeouf), který nápadně připomíná postavu Charlieho Sheena z prvního dílu. Také je to mladý finanční dravec připravený chytit šanci za pačesy a už ji nepustit. Vydělává pohádkové peníze ve společnosti svého mentora Louise Zabela (Frank Langella), jenže

²⁹² <http://movie-library.cz/film/288225-velky-unik-danove-raje/>

²⁹³ <http://www.csfd.cz/film/14760-makler/>

série falešných obvinění firmy z obrovských dluhů vedou k hlubokému propadu jejích akcií. Na dno tak padne i Jacob, který se vypraví na přednášku svého potenciálního tchána, v níž napravený hříšník předjímá příchod světové finanční krize. Po přednášce Jacob Gekka vyhledá a uzavře s ním zvláštní dohodu. Gekko využije svých dávných kontaktů a pomůže mu zjistit, kdo a proč zničil firmu jeho chleboďárce. A Jake mu na oplátku proklestí cestu k jeho dceři. Klíčová otázka ovšem zní: Dá se Gordonu Gekkovi skutečně věřit?

V knižní podobě se věnuje tématu čtivě například i Michael Ridpath (*1961). Celkem napsal osm finančních thrillerů – např. *Maklér/Marketmaker* (1999) nebo *Vražedná investice* (2001).

Pokud bychom měli doplnit finanční právo o právo měnové, lze odkázat na dokument USA z roku 2005 *Továrna na peníze*.²⁹⁴

V rámci finančního práva tu máme ještě jedno související téma, které nabývá na důležitosti, a tím je finanční gramotnost. Poukazují tedy na zajímavý odkaz (<http://www.reformy-msmt.cz/financni-pomoc-studentum/jak-financne-vychovavame-sve-potomky-aneb-trauma-ceskych-pohadek>) a citují: „Všimněte si, jak se v ději našich pohádek odehrávají sice velmi reálné finanční náměty a vztahy lidí mají uvěřitelné ekonomické pozadí, ovšem životní postoje a motivace a jednání kladných pohádkových hrdinů jsou více než sporné! Jen namátkou: Jak je možné, že dětem dáváme za hrdinu naprosto chudého uhlíře, který si pořídí deset dětí, jedenácté čeká a diví se, že rodina nemá co do úst a bohatí mu nechtějí nic dát? A jak to, že se hrdinou pohádky určené našim nejmenším ‚Stařeček měnil až vyměnil‘ může stát tak špatný obchodník? (Jen pro připomenutí, stařeček odcházel s krávkou aby ji nakonec směnil za jehlu). Ze stejného soudku: Když už babka musí žít na místě plném vlků a přesto nechá lesem pendlovat sem a tam svoji bezelstnou vnučku, má alespoň uzavřeno životní pojištění? Proč zrovna tak hloupý Honza by měl dostat tak krásnou princeznu? Být tím králem vy (rozumějte otcem té princezny), tak z pohledu rodinných financí určitě kategoricky prohlásíte něco jako ‚Tak fajn, Honzo, ale žádná půlka království. Královský stříbro se dělit nebude!‘ A mohli byste celkem oprávněně dodat: ‚A taky mi podepíšeš předmanželskou smlouvu! To by tak hrálo, já tady celý život běhám sem a tam, platím daně a teď ti naservíruju holku a na podnosu ještě půlku království!‘ Všimněte si na druhé straně, a to je zajímavé, že v pohádkách se racionálně chovají výhradně záporní hrdinové. Příkladně lze porozumět motivaci draků, kteří ukázněně leží ve své sluji na zlatém pokladu a nadále jej shrabují pod sebe. Proč taky ne? Vždyť z ekonomického hlediska takový drak nedělá nic jiného, než že myslí na zadní kolečka a chová se velmi obezřetně – podobně jako třeba moderní centrální banka. Zlato přece vždycky byla a je monetární rezerva. Samozřejmě, nejsme první, kdo si pohádkového paradoxu všiml – vzpomeňte si na pány Svěráka a Smoljaka a jejich pohádky ‚Jak chudák do ještě větší nouze přišel‘, případně jejich syrový pohádkový horor ‚O třinácti tchyních.‘“

²⁹⁴ <http://www.csfd.cz/film/261058-tovarna-na-penize/>

Závěr

Nakonec jeden citát – Albert Einstein jednou napsal: „Nejtěžší věc na světě je porozumět dani z příjmu“. Zřejmě si nezkusil podávat příznání k jiným daním... K tomu také připojuji úvahu, že předpokládám zpracování film o Madoffovi, který způsobil ve finančním světě historicky největší škody (50 mld. dolarů). Madoff samozřejmě není jediný, zcela čerstvý případ pochází ze září 2011, kdy největší švýcarská banka UBS odhalila podvod, při němž jeden z makléřů způsobil bance ztrátu kolem dvou miliard dolarů (zhruba 35 miliard korun).²⁹⁵ Ve zdrojovém článku Lidových najdete seznam největších bankovních podvodů (do 10 mld. USD), včetně rekordní české machinace (2,4 mld. Kč).

Vzhledem ke všemu výše uvedenému posuďte sami, jakým způsobem platí známé pořekadlo, že *jisté jsou jen daně a smrt*.²⁹⁶

Bezkonkurenčně nejaktuálnějším a mimořádně výstižným pohledem na daně, řízení státu a legislativní činnost spojenou s financemi státu je česká pohádka z roku 2011 *Tajemství staré bambitky*, na niž lze nejlépe odkázat v jejím plném znění.

Aby byl závěr vskutku pozitivní, poukazují na opak výše uvedených děl, a to film USA *Dobrý ročník* (komedie, drama i romantický snímek) z roku 2006. Film, při jehož natáčení se proslulý režisér Ridley Scott (*Gladiátor*) podruhé sešel s oscarovým hercem Russellem Crowem, vypráví příběh londýnského experta v oboru investic Maxe Skinnera (Crowe), který se po smrti svého strýčka vrací na vinici, kde prožil nejkrásnější část dětství. Přestože chce hodit minulost za hlavu a vinici co nejdříve prodat, v okamžiku příjezdu do čarokrásné oblasti na jihu Francie se začne odvíjet zcela nová a opojná kapitola jeho života, v jejímž průběhu v sobě nalezne to, co už od dětství postrádá. Režisér proslulého velkofilmu *Gladiátor* k tomu říká: „*Připadalo mi to jako skvělá metafora života. „Když jsme s Ridleyem pracovali na Gladiátorovi, metaforou byla smrt. Ale v DOBRÉM ROČNÍKU se zabýváme především životem a skutečným užíváním života. Každá z postav tohoto příběhu se ocitne v situaci, která učiní její život lepším.*“

Použité zdroje

STARÝ, MAREK a kol. *Dějiny daní a poplatků*. Havlíček Brain Team. Praha 2009
http://en.wikipedia.org/wiki/Category:American_Revolutionary_War_films
<http://www.jota.cz/beletrie/vykladacka-smrti/>

²⁹⁵ http://byznys.lidovky.cz/makler-pripravil-banku-ubs-o-miliardy-dolaru-f31-/firmy-trhy.asp?c=A110915_101217_firmy-trhy_nev

²⁹⁶ Uvádí se, že toto rčení je připisováno několika autorům. Jako první je zmiňován Daniel Defoe a jeho *The Political History of the Devil* z roku 1726 („Things as certain as death and taxes, can be more firmly believed.“). Současná verze je známa z úst Benjamína Franklina (1706-90). Použil ji v dopise, který obdržel Jean-Baptiste Leroy v roce 1789 (re-printed in *The Works of Benjamin Franklin*, 1817, – „In this world nothing can be said to be certain, except death and taxes.“). Podobně ve známé beletrii je téma parafrázováno autorkou Margaret Mitchellovou v knize *Jih proti Severu* (*Gone With the Wind*, 1936): „Smrt, daně a narození dítěte! Nikdy pro ně není vhodná doba. („Death, taxes and childbirth! There's never any convenient time for any of them.“). Zdroj: <http://www.phrases.org.uk/meanings/death-and-taxes.html>.

<http://www.csfd.cz/film/112469-danova-sezona/>
<http://www.csfd.cz/film/32173-filutove/>
<http://www.csfd.cz/film/44917-dum-z-pisku-a-mlhy/>
<http://www.imdb.com/title/tt0094226/> (Neúplatní 1987 – The Untouchables), http://cs.wikipedia.org/wiki/Al_Capone
<http://www.imdb.com/title/tt0182962/>
[http://en.wikipedia.org/wiki/Death_%26_Taxes_\(film\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Death_%26_Taxes_(film))
<http://www.jedensvet.cz/2011/filmy-a-z/18827>
<http://www.csfd.cz/film/275880-inconvenient-tax-an/idea/>
<http://www.csfd.cz/film/248949-penize-jako-dluh/>
<http://movie-library.cz/film/288225-velky-unik-danove-raje/>
<http://www.csfd.cz/film/14760-makler/>
<http://www.csfd.cz/film/261058-tovarna-na-penize/>
http://byznys.lidovky.cz/makler-pripravil-banku-ubs-o-miliardy-dolaru-f3l-firmy-trhy.asp?c=A110915_101217_firmy-trhy_nev
<http://www.phrases.org.uk/meanings/death-and-taxes.html>